

06 Mart 2016 Tarihli Davutođlu-Merkel Buluşmasında Ne Oldu?

Türkiye'nin Avrupalı liderlerle mülteciler başlığını konuşacağı 07 Mart 2016 gününün arifesinde, 06 Mart 2016 akşamı, Brüksel'deki Türkiye Büyükelçiliđi'nde Ahmet Davutođlu, Angela Merkel ve Mark Rutte arasındaki toplantıda Türk tarafının, şaşırtıcı (olduğu iddia edilen) -hatta bazılarınca şok edici bulunan- teklifine dair çeşitli nazariyeler ileri sürüldü. [EU Observer](#)'a göre:

“Bomba, AB liderleri ile öğle yemeğinde buluşan Davutođlu tarafından patlatıldı. Birçok lider yeni teklife hazırlıksız yakalandı. Sadece plandan kısa bir zaman önce haberdâr olmuş bir avuç insan konu ile ilgili bilgi sahibiydi. Yukarıda bahsi geçen karşılıklı mutabakatın, Pazar akşamı, Türkiye'nin Brüksel'deki AB temsilciliğinde Davutođlu, Merkel ve Hollanda Başbakanı Mark Rutte arasında tartışıldığı anlaşıldı.

Merkel'e yakın bir kaynaktan alınan bilgilere göre, Almanya Başbakanı teklifi o toplantıda öğrendi. Merkel, meslekdaşları Davutođlu ve Rutte ile sadece mekanizmanın nasıl işleyeceğini orada görüştü. Ancak, konuya Pazartesi itibarı ile âşinâ olan çoğu lidere göre teklifin arkasındaki akıl aslında Merkel'in kendisiydi. Hatta küçük bir AB ülkesinin oldukça sinirli bir yetkilisinin gazetecilere söylediği oldukça dikkat çekiciydi: ‘Türk teklifi demeyi bırakın artık. Bunu kaleme onlar almadı!’”

Bu sözler gerçeği yansıtmıyor. Aralarında Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande'ın da olduğu pek çok Avrupalı lider yanılıyor.

Türk yetkililer, Davutođlu tarafından Merkel ve Rutte'ye önerilene benzer fikirleri, ESI'nin [Eylül 2015'den beri](#) kamuoyunun ilgisine sunulmuş, aylar önce Türkçe'ye tercüme edilmiş ve ESI uzmanları tarafından İstanbul ve Ankara'da defalarca anlatılmış politika önerileri temelinde uzun zamandır tartışmaktaydı. 2016 başlarında ESI yeni bir girişimde bulundu: Şubat sonunda, kurumumuz tarafından, Türk yetkililerine ve büyükelçilere Merkel-Samsom Planı'nın Türkiye'nin neden lehine olduğuna vurgu yapan, aşağıda bir örneğini göreceğiniz bir dizi mektup gönderildi ve akabinde de yeni toplantılar düzenlendi:

29 Şubat 2016

Sevgili ...,

Daha önce fikir alışverişinde bulunduğumuz konulara dair görüşlerimizi içeren, faydalı olacağını umduğum kısa bir yazıyı sizinle paylaşıyorum.

AB çevrelerinde Merkel'in Türkiye ile birlikte çalışma fikrinden vazgeçmesini savunanların sayısı giderek artıyor. Almanya Başbakanı ülkesinde hâlâ güçlü. Eğer gelecek birkaç gün ya da hafta içinde gerçekten önemli ilerleme sağlanırsa, Merkel, Avrupa'da tekrar öncü role soyunabilir. Ancak bir dönüm noktası teşkil edecek böylesi bir ilerlemenin gerçekleşmesi Türkiye ve Yunanistan'ın desteğine bağlı. Bu durumun

hem mültecilerin, hem liberal AB'nin hem de Türkiye'nin yararına olacağına inanıyoruz.

Hatırlayacağınız gibi, sizinle görüştüğümüz bir diğer konu da "Türkiye ile hayata geçirilecek yeniden yerleştirme/insanî kabul planı" başlıklı metninde yer alan üzerinde henüz bir anlaşmaya varılamamış olan paragraftı. Bu paragrafın Yunanistan'dan geri kabul ile doğrudan ilişkilendirilmesi daha iyi olur:

"Türkiye'nin yürürlükteki geri kabul anlaşmasını tam anlamıyla uygulaması, Yunanistan tarafından güvenli üçüncü ülke olarak tanınmayı kabul etmesi ve hem Yunanistan hem de AB ile etkili ve süratli bir işbirliğine girmesi, üye devletlerin gönüllü yeniden yerleştirme planına katılımının şartıdır."

-Yunanistan'ın geri kabul hususunda destek almaya başladığını kabul edersek-Türkiye'nin nasıl hareket edeceğine doğrudan bağlı aslında bu kriterler. Yani öznel değil.

Yakında görüşmeyi umuyor, önümüzdeki haftanın bir dönüm noktası teşkil etmesini arzuluyor ve bunun anahtarının Berlin ve Ankara'nın elinde olduğuna samimiyetle inanıyoruz.

İstanbul'dan en iyi dileklerle,

Gerald Knaus

Bu tür mektuplarla birlikte, politika üretenlerin dikkatine somut öneriler içeren ve aşağıda göreceğiniz kısa bir çalışmayı da sunduk:

Yeniden yerleştirme planına katılmayı isteyen ülkeler koalisyonuna ve Türkiye'ye öneriler

Avrupa İstikrar Girişimi – 29 Şubat 2016

Mülteci krizine dair yürürlükteki politikalara Avrupa çapında önemli ölçüde güvensizlik hissediliyor. Bununla beraber, Türkiye ile yakın işbirliği seçeneğine alternatif olarak uzun zamandır başını Macaristan'ın çekmekte olduğu Visegard grubu tarafından uzun süredir izlenen ve Viyana'daki Balkanlar zirvesinde karara bağlanan Balkanlar üzerinden gelen mülteci akını azaltma siyaseti de netice vermeyecek. Her hâlükarda, başarısızlık, Avrupa genelinde gözlemlenen liberal olmayan, Putinci, mülteci ve İslam karşıtı koalisyonun işine yarayacak.

Bu nedenle,

- kaotik ve düzensiz bir uygulamayı düzenli hale getiren,
- insanî sebeplere dayanan gönüllü bir yeniden yerleştirme planı ile Türkiye'ye yardım sağlayan,
- Türkiye'ye geri göndermeler noktasında Yunanistan'a destek olan
- Yunanistan'dan gönderilenleri süratli bir biçimde geri kabule dair Türkiye'den net bir taahhüt içeren

- Mülteciler hakkındaki uluslararası mevzuata, Avrupa mevzuatına ve ulusal mevzuatlara uygun oluşturulan

bir stratejiye ihtiyaç var.

Peki, Mart ayında neler yapılmalı?

- Düzenli bir yeniden yerleştirme planı çerçevesinde her gün 900 Suriyeli mülteci doğrudan Türkiye'den alınmaya başlanmalı (ayda 27,000, dört ayda 108,000 ve yılda 324,000 kişi). Bu plan -aynı İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Doğu Almanya içinde kalan ve Sovyetler Birliği'nin ablukasındaki Batı Berlin'e, kendilerine ayrılan hava koridorunu kullanarak her türlü temel ihtiyaç malzemesini ulaştıran ABD, Birleşik Krallık ve Fransa'nın kurduğu ve ne zaman sona ereceği belirlenmemiş hava köprüsü uygulaması örneğinde olduğu gibi- ucu açık bir şekilde devam edebilir.

Mart itibarıyla uygulanması hayati önem taşıyan bu plana ne kadar az kurum dahil edilirse o kadar iyi. Katılan her ülke ulusal mevzuatını dikkatle incelemeli; bu acil duruma nasıl uyulanabileceğini araştırmalı ve en erken hangi tarihte yeniden yerleştirmeye başlayabileceğini anlamalı. Unutulmamalı ki, "mükemmel her daim iyinin düşmanı."

Hedef, Türkiye'den her gün 900 kişinin bir yıl boyunca alınmasına dair bir anlaşmaya varmak. Ancak bu aslında asgarî bir hedef. İlerde Suriye'den daha büyük mülteci dalgaları gelirse artış olabilir. Yani bu sayı bir tavan değil, bir taban.

- Geri kabul başlamalı ve böylece Ege'den Batı Balkanlar istikametine hareketlilik son bulmalı. Ankara, ilk 900 kişilik grubun yeniden yerleştirileceği günü takip eden günlerde Türkiye'den Yunanistan'a geçen herkesin (ilke olarak) geri alınacağını taahhüt etmeli.

Burada istenen, mültecilerin adalara geçiş sebeplerini ortadan kaldırmak. Yunanistan'dan Türkiye'ye geri kabul ve Türkiye'den doğrudan yeniden yerleştirme Ege'den geçişleri anlamsız ve gereksiz kılacak. Bu mekanizma ne kadar iyi ve süratli işlerse, Yunanistan ve Türkiye o kadar daha az insanla uğraşmak zorunda kalacak.

Neye ihtiyaç var?

- Yunanistan Türkiye'ye geri gönderileceklerin barındırılacağı ve başvurularının değerlendirileceği yerleri hazırlamalı.

Plana katılmayı isteyen ülkelerden oluşan koalisyonun desteklediği ve Türkiye'nin de dahil olduğu bir daimî çalışma grubu iddialı/gerçekçi hedefler koymalı. Yunanistan, Kuzey Afrikalıları hemen Mart ayında geri gönderebilir mi? Pakistanlıları da aynı şekilde geri gönderilebilir mi? Başka ülkelerden de insanlar bu uygulamaya dahil edilebilir mi ve böylece azamî bir etki sağlanabilir mi?

- Güçlü ve basit bir iletişim yöntemi benimsenmeli: "Yunanistan için Türkiye güvenli üçüncü ülkedir. Türkiye de güvenli üçüncü ülke olduğunu kabul etmektedir. Dolayısıyla, sığınma başvurularınıza olumsuz yanıt verilecektir. Kendi hayatınızı ya da çocuklarınızın hayatını tehlikeye atmayın."

Çok önemli: hem Yunanistan'dan Türkiye'ye geri gönderilen önemli sayıdaki insanın görüntüleri hem de Türkiye'den kendi ülkelerine geri dönenlerin gösterilmeli.

- Türkiye'nin Suriyelileri geri kabul etmek istememesi hususunda farklı bir yol izlenmeli.

Şöyle yaklaşılmalı:: Yunanistan'ın yaz mevsimine kadar Suriyelileri geri göndermeyeceği açıklanmalı. Yaz gelince, Ankara (ve Suriyeli mülteciler) AB'nin yeniden yerleştirme konusunda ciddiyetini anlayacağı için Türkiye, Suriyelilerin geri kabulüne de başlamalı. Tabii, Türkiye önce AB'nin Suriyeli mülteciler için doğrudan ve kapsamlı bir yardım sağladığını görmek isteyecek. Buna paralel olarak Türk vatandaşları için vize muafiyeti de hayata geçirilmeli.

- Yunanistan'ın hemen geri gönderilmek yerine sığınma başvurusu yapmaya karar verenleri barındırma ve söz konusu başvuruları değerlendirme kapasitesi yok. Bu kapasite oluşturulmalı.
- Türkiye ve Yunanistan aralarındaki geri kabul anlaşmasını ve ilintili protokol ve uygulamaları gözden geçirmeli (örneğin: Türkiye'nin Yunanistan'dan iletilen başvuruları değerlendirmek için uyguladığı 7 günlük "hızlandırılmış prosedürün" sadece kara sınırında geçerli olduğu anlaşılıyor; normal uygulama ise 75 gün. Bu süre her vaka için 5 güne çekilmeli vs).
- Türkiye ve AB geri gönderilenlerin kendi ülkelerine gönüllü dönmeleri için bir takım teşvik stratejileri geliştirmeli -Kuzey Afrikalılar ve Pakistanlılara uçak bileti ve diğer harcamalarını kapsayacak bir yolluk ödemesi temini, vs...
- Korunma talep etmeye karar verenler ve sığınmacı statüsüne geçenler için Türkiye hazırlık yapmalı ve bu ülkeye söz konusu kişilerin ağırlanacağı tesislerin hazırlanması için destek verilmeli.

Çözümüne muhtaç bazı hususlar

TÜRKİYE : Yunanistan'dan daha yoğun ve hızlı geri kabul taahhüdünde bulunmak siyasî açıdan kolay değil. Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması için yapılan pazarlıklar bunun en bariz kanıtı. Ancak yoğun ve hızlı bir geri kabul yine de çok önemli: Ege'de böylesi bir denetim sağlanmadan yeniden yerleştirmenin sürdürülebilirliği yok.

Kaldı ki, AB'nin Türkiye'ye yardım ve Türk kamuoyunu ikna için yapabilecekleri çok daha fazla.

- Avrupa Komisyonu, Türkiye'nin tâbi olduğu vize şartının kaldırılması için derhal 539/2001 sayılı tüzüğün tadil sürecini başlatmalı. Bu da birkaç aylık bir çalışma demek. AB makamları Türk kamuoyuna çok somut bir söz ve tarih vermeli:

"Türkiye'nin, Yunanistan ile imzalanmış olan geri kabul anlaşmasını tam anlamıyla uygulaması, 15 Ocak 2016'dan itibaren Yunanistan'a geçen mültecileri geri almaya olur vermesi, ve nihayet, yol haritasındaki tüm şartları 30 Nisan'a kadar yerine getirmesi halinde Türk vatandaşları Avrupa'ya Haziran 2016 itibarı ile vizesiz seyahat edebilecektir."

Eğer bu somut taahhüt, Komisyon, Almanya ve diğerleri tarafından desteklenirse, tüm muhataplara çok güçlü ve olumlu bir işaret verilmiş olacağı muhakkak.

Burada hedeflenen Türkiye'nin iki temel şartı yerine getirmesini sağlamak:

- ♣ Yunanistan ile imzalanmış olan geri kabul anlaşmasını tam anlamıyla uygulanması,
- ♣ Güvenli üçüncü ülke statüsüne geçilerek, 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nu tam anlamıyla uygulanması.

Vize serbestleşmesini, (Yunanistan'dan geri kabullerin etkin bir biçimde başlamasından ziyade) AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması'na bağlamak ya da Ekim'e ertelemek için iyi bir sebep yok. AB'nin Türkiye'nin desteğine hemen ihtiyacı var. Türkiye'nin ise vizesiz seyahate mümkün olan en yakın tarihte kavuşması lâzım.

- AB vize serbestleşmesini ile AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nın üçüncü ülke uyruklulara dair hükmü ile bağlantısını kesmeyi teklif ediyor. Bu hüküm 2017'de yürürlüğe girecek iken tarih öne çekilerek Haziran 2016 olarak belirlendi.

AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması iyi hazırlanmış bir anlaşma değil. Metin uyarınca, teorik olarak son beş yıl içinde Türkiye'den AB'ye gelmiş herkes geri gönderilebilir (Madde 2 - Kapsam). "Belirli bir tarihten sonra AB'ye ayak basanlar" şeklinde bir hüküm yok. Ayrıca bu insanların hiçbiri AB'ye doğrudan Türkiye'den girmediler. Yunanistan'dan çıkıp Sırbistan'dan AB'ye tekrar giriş yaptılar. Dolayısı ile bu anlaşmanın, zaten yürürlükte olan Yunanistan-Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nın ötesinde bir işlerliği olması mümkün değil

YUNANİSTAN: Türkiye'ye daha yüksek miktarlarda göçmen yollamak, idarî açıdan kolay bir iş değil. Kaldı ki Yunanistan'da, Türkiye'nin geri kabul yapacağına inanmayanlar fazla. Çıpras'a yakın bazı yetkililer de dahil olmak üzere çok sayıda insanın, AB'nin Türkiye'den doğrudan yeniden yerleştirme yapacağına dair şüpheleri var. Bunu Atina'da yakın zamanda yaptığım seyahatlerde çok sık duydum.

Bu bağlamda aşağıdaki noktaların Yunanistan için önem taşıdığını söylemek mümkün:

- Yunanistan Türkiye'den doğrudan yeniden yerleştirme yapıldığı görmeli.
- AB Türkiye'deki sığınmacı ve koruma altındaki Suriyelilerin durumlarının iyileştirilmesi için somut adımlar atmalı. Bu somut destek 3 milyar avroluk paketin parçası da olabilir, ikili bir çerçevede yardım da düşünülebilir...
- Almanya, Hollanda ve diğerleri Yunanistan'ın Schengen üyeliğinin askıya alınmasına karşı net tavır almalı.
- Avrupa Komisyonu ve belli başlı AB üyesi ülkeler Yunanistan'ın kuzeyinde Balkanlar boyunca uzanan bir duvar ile mülteci geçişlerinin önlenmesi projesine destek vermemeli.
- Almanya- Hollanda müşterek politikasının stratejik (ve erişilebilir) hedefi Balkanlar güzergâhının hiç olmaması. Ancak Ege'de geri kabul/yeniden yerleştirme planı hayata geçirilinceye kadar bu yol açık kalmalı.

Bütün planın ana maddesini oluşturan geri kabul uygulamasına dair şunu özellikle vurgulayalım: Yunanistan hem hazırlık hem de hayata geçirilme aşamalarında Frontex ve AB ülkeleri tarafından desteklenmeli.

Mültecileri Yunanistan'dan alarak üye ülkeler arasında paylaştırıp yeni yerleşim yerlerine gönderme planına son verilmeli

Yunanistan'dan (ve İtalya'dan) mültecileri alarak üye ülkeler arasında paylaştırıp yeni yerleşim yerlerine gönderme planına son verilmesi hem yukarıda bahsi geçen adımların atılmasını kolaylaştıracak bir karar olur hem de Almanya ve AB'nin son aylardaki deneyimlerden ders çıkarttığını gösterir. Yeni plan, paylaştırarak yeni yerleşim yerlerine gönderme planından farklı ve -eski uygulamanın aksine- işleyeceği aşikâr.

Temel sav şu: Mültecileri alarak üye ülkeler arasında paylaştırıp yeni yerleşim yerlerine gönderme planı işlediği takdir de dahi başarısızlığa mahkûm. Daha fazla bilgi için bakınız: [Ayrıntıda Gizlenen Şeytan](#) (29 Kasım 2015)

Söz konusu uygulamadan erken vazgeçilmesinin başka olumlu etkileri de olacak. Örneğin:

- Yunanistan'ın sınırlı idarî kapasitesi daha verimli değerlendirilecek ve geri kabule odaklanacak,
- Aynı tespit Yunanistan'a verilecek teknik destekten daha iyi yararlanılacak,
- Gönüllü ülkeler koalisyonunun genişlemesi söz konusu olacak ve bu ülkeler, en azından, Yunanistan'dan alacakları sayıda mülteciyi gönüllü olarak Türkiye'den doğrudan alacaklar.

SON

Şu soruya samimiyetle cevap verelim: 06 Mart'ta yaşanan gelişmeler bizim için de sürpriz miydi? Cevabımız, evet.

Eylül 2015'ten beri ESI toplantılar da sunumlar da hep şunu dile getirdi: Türkiye Yunanistan'a geçenleri geri almayı, AB ise doğrudan Türkiye'den mülteci almayı taahhüt etmeli. Mart başında vardığımız kanı, 2016 yazı öncesi, ciddi yeniden yerleştirmeler yapılmadan ve vize serbestleşmesinde somut ilerleme sağlanmadan Türkiye'nin, Suriyelileri geri kabule hazır olmayacağıydı. Dolayısı ile Mart başında Türkiye'nin Merkel-Samson Planı'nı tümüyle ve hemen benimsediğini öğrenmek bizim için şaşırtıcıydı. ... Bu Türkiye Başbakanı'nın cesur bir hamlesiydi.

Ancak şaşırtıcı olmayan bir husus olduğunun da altını çizelim: Ankara'nın 2016 yazı başlamadan vize serbestleşmesinin sağlanmasına yönelik talepte bulunmasını bekliyorduk ... Ankara ve İstanbul'daki her toplantımızda vizelerin ivedilikle kalkması konusunu hep gündeme getirerek lobi yaptık.